

Een ongetemde Waddenzee als

Zes Nederlandse natuurorganisaties pleiten voor 'klimaatbuffers' om de effecten van klimaatverandering op te vangen. Het betekent wetlands creëren en de kwaliteit van bestaande herstellen. Zoals die van de Waddenzee, die anders verdrinkt als belangrijke pleisterplaats in de Noord-Zuid flyway.

De opwarming van het klimaat is niet gunstig voor miljoenen trekvogels die vanuit het hoge noorden van Europa naar Afrika trekken, vice versa en elk jaar weer. Hun zomer- en winterverblijven, maar ook hun pleisterplaatsen langs de route, veranderen drastisch van karakter. De noordelijke toendra's verdwijnen omdat het er te warm wordt, de Afrikaanse wetlands drogen op en worden woestijngebied. De tussenstops op de reis van noord naar zuid en omgekeerd zijn vooral de natte rivierdelta's of wadgebieden. Met het stijgen van de zeespiegel verandert het karakter van die delta's - ze worden bijvoorbeeld veel zouter - en verdwijnen wadsystemen onder water. Het zal voor trekvogels steeds moeilijker worden om in die veranderende gebieden nog aan voedsel te komen.

Zes Nederlandse natuurorganisaties hebben besloten dat we geen honderd jaar moeten toekijken hoe deze processen zich voltrekken, maar dat we nú moeten beginnen met slimme antwoorden op het kennelijk onvermijdelijke. Die organisaties zijn Natuurmonumenten, Vogelbescherming, Waddervereniging, ARK, Staatsbosbeheer en de Landschappen. Hun antwoord is: natuurlijke klimaatbuffers. De klimaatverandering kun je dempen - bijvoorbeeld door minder uitstoot van broeikasgassen - denken de zes. Maar als dat niet genoeg blijkt, dan moet je in de verandering méégaan en je aanpassen. Een van de belangrijkste instrumenten om de effecten van klimaatverandering op te vangen is het wetland. Door méér ruimte te reserveren voor het opdringende water - zoet én zout - voorkom je rampen en acute overlast.

Meer sediment aantrekken

Plotseling groot aanbod van zoet water is op te vangen met ruimere stroomgebieden voor beken en rivieren. Met het zoute water zit het iets anders. Het zeeniveau zal de komende decennia gestaag en aanzienlijk stijgen. Voor een land als het onze, waarvan de helft beneden zeeniveau ligt, is dat een bedreiging die de herinnering aan 1953 overstijgt. Maar ook in zee zelf zullen de effecten dramatisch zijn. Stijgend zeewater doet wadplaten en kwelders verdrinken. Hoe kleiner de oppervlakte aan platen en moddervlakten, des te geringer het aantal trekvogels dat hier nog wat te vreten vindt.

Het antwoord van de zes natuurorganisaties is op het eerste gehoor schokkend; 'Hou op met dat verkrampde tegenhouden van de zee'. Door het kneuterige landjepik - het almaar indijken van kleine stukken kwelder en vloedgebiedjes op de eilanden - is een flink stuk dynamiek uit de Waddenzee gehaald. Er is onvoldoende stroming om flinke pakken sediment af te zetten. Bovendien zijn de zeegrasvelden zo goed als verdwenen en de mossel- en kokkelbanken tot een minimum gereduceerd door de intensieve schelpdiervisserij. Zulke velden en banken vangen enorme hoeveelheden zand en vooral ook slib in. Een goed functionerend systeem laat zoveel zand en slib bezinken dat het een zeespiegelstijging van dertig tot zestig centimeter per eeuw compenseert.

Stuifdijken op de eilanden doorsteken

Daarom dienen er volgens de natuurorganisaties drie grote dingen te gebeuren in het waddengebied. Met die mechanische schelpdiervisserij moeten we definitief ophouden, want anders komt het nooit goed met de slibvangende schelpenbanken. In de tweede plaats moeten er kwelders vrijgegeven worden aan het waddensysteem; hoe verder het water kan rollen, des te meer sediment er wordt afgezet. Eigenlijk zou de dynamiek van het wad tot in het vasteland moeten kunnen doordringen; ontpolderen dus.

Waddenvereniging: 'Het corset moet af'

Anky Woudstra, medewerkster van de Waddenvereniging, noemt de Waddenzee een klimaatbuffer avant la lettre: "Een stijgende zeespiegel heeft het waddengebied vorm gegeven. De Waddeneilanden, kwelders en wadplaten zijn er door ontstaan en die zouden ook best wel een flinke zeespiegelrijzing bij kunnen houden, als niet veel processen aan banden waren gelegd. Ook het ecosysteem van de Waddenzee kan een stootje hebben, maar het is zwaar aangetast door te intensief gebruik. Overbevissing, intensieve bodemberoering, rivierafsluitingen, waterverontreiniging en baggerwerkzaamheden hebben een grote wissel getrokken op de veerkracht.

De Waddenvereniging zoekt daarom naar mogelijkheden om het ecosysteem te herstellen en het strakke corset af te gooien. We moeten niet alleen stuifdijken doorsteken en mosselbanken herstellen, maar ook de strikte scheiding tussen zout en zoet water doorbreken. Een plan voor gedempt getij in het Lauwersmeer ligt al klaar. En als het aan de Waddenvereniging ligt heeft ook de Afsluitdijk haar langste tijd als strakke, potdichte scheidingwand gehad. Het hoeft niet allemaal van vandaag op morgen, maar met de kennis van vandaag worden kleine stapjes vooruit gezet. Experimenten leveren de kennis en het vertrouwen voor grootschaliger aanpak in deze eeuw.

En last but not least: de stuifduiken op de Oostpunt van Schiermonnikoog, de Boschplaat van Terschelling en de Slufter van Texel moeten worden doorgestoken. Als het Noordzeewater onbewoonde delen van deze eilanden mag overstromen, dan komt er aanzienlijk meer zand de Waddenzee binnen.

In het rapport Natuurlijke Klimaatbuffers leggen de ondernemende organisaties het allemaal uit. Nut en noodzaak van de aanbevolen maatregelen worden vooral belicht vanuit het menselijk belang; als we droge voeten willen houden moeten we extra veel natte natuur maken. Maar met enige regelmaat duikt in het rapport ook het belang op dat de voorgestelde maatregelen voor de dierenwereld - zeker de vogels - hebben.

Pilotprojecten en een manifest

Een waddengebied waarin door daling van de bodem en stijging van de zeespiegel geen platen en kuststranden meer droogvallen is geen waddengebied meer. Daarmee is het ook geen tankstation meer voor de miljoenen trekvogels die hier sinds eeuwen opvetten om de lange reis naar Afrika te kunnen voltooien. Er zijn zeker nog vier belangrijke stops tussen Noord-Europa en Afrika, allemaal van die natte gebieden aan de zee- of landkant van de Atlantische kust. Daar spelen, wat de klimaatverandering betreft, dezelfde of soortgelijke problemen als langs onze kust. Als we er niks aan doen valt de bodem weg onder het systeem van de trek. En zonder trek leggen alle trekkende soorten het loodje.

De zes organisaties laten het niet bij theorie; ze hebben een aantal pilotprojecten in binnen- en buitenland. In de Waddenzee op dit moment nog niet, al zouden ze het doorsteken van stuifduiken zo snel mogelijk gerealiseerd willen zien. De zes richten zich nu eerst tot de politiek en grote maatschappelijke organisaties. Dat gebeurde kort geleden met de presentatie van een manifest.

Afrikaanse wadden

Net als de Waddenzee horen ook Afrikaanse wetlands tot de Oost-Atlantische flyway. De plannen van de vijf Nederlandse natuurorganisaties betreffen ook deze gebieden. Kees de Pater van Vogelbescherming Nederland: "In Guinee-Bissau bijvoorbeeld komt de Bijagos Archipel onder druk te staan. Als we de mangrovebossen langs de kust herstellen, brengen we kwaliteit terug in natuurlijke processen en wordt het land daarachter minder kwetsbaar."

Kijk op www.vogelbescherming.nl/hier of www.hier.nu

klimaatbuffer